

L'ASSENTAMENT PALEOLÍTIC DE LA FONT DE CARGOL

ANTONI FREIXAS I MASSANA

Es tracta en aquest article de precisar els tres aspectes més importants de l'assentament paleolític de la font de Cargol, que ens porten a qualificar-ne l'antiguitat i la cronologia: 1. La implicació del material amb els estrats geològics. 2. El conjunt tecnològic utilitzat en la talla lítica, i 3. Comparacions i cronologia.

L'ASSENTAMENT PALEOLÍTIC DE LA FONT DE CARGOL

L'assentament paleolític de la font de Cargol està situat al sector Nord de la serra del Sabaté, també anomenada del Puig Cúgul, i correspon al terme actual de Torrelavit.

El lloc és a la vessant dreta de la vall del Riudebitlles i reposa damunt dels materials del miocè superior i les conglomeracions de grans nòduls i posteriors modelacions del relleu produïdes per les diferents fases del quaternari.

Els materials que són objecte d'aquest estudi s'han recollit en un radi de 200 m als voltants de la font, per damunt de la carretera que va de Sant Sadurní a Sant Pere i Torrelavit.

El punt més alt de la serra és a 350 metres d'alçada i el sector de les troballes oscil·la entre els 260-275 metres, amb un desnivell de 70 metres per damunt del lloc actual del Riudebitlles (*fig. 1*).

1. LES TROBALLES EN EL CONTEXT ESPACIAL I GEOLÒGIC

Les primeres dades sobre l'àrea de la font de Cargol es remunten a començaments dels anys vuitanta amb motiu d'una recerca conjunta amb el grup ARRELS de Sant Pere de Riudebitlles. Com a

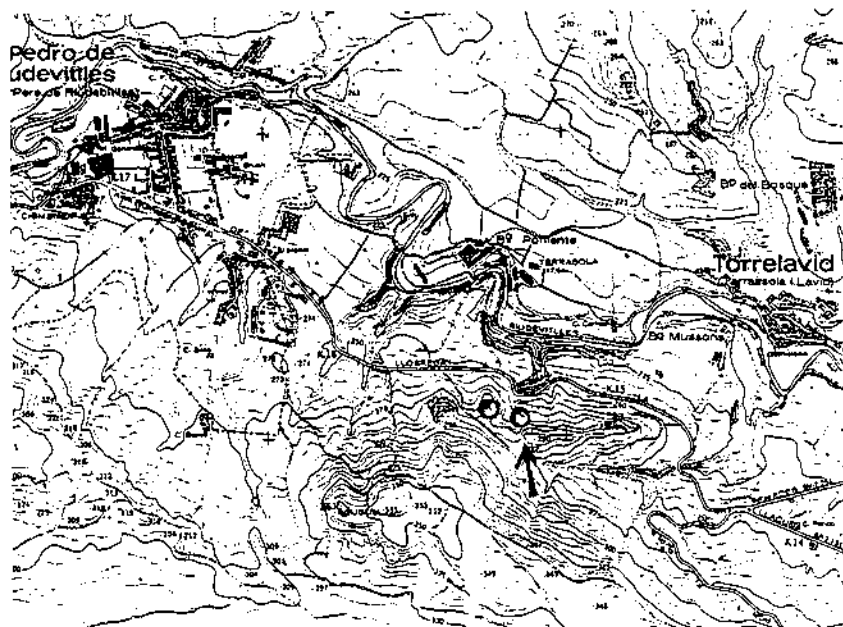

Fig. 1. Situació geogràfica de l'assentament.

resultat d'aquest treball es va fer la descoberta de materials de diferents estrats cronològics als voltants de la font de Cargol, així com també de poblament neolític al cim de la muntanya (ARRELS 1982).

Posteriorment, i en el context de treballs relacionades amb les diferents fases del quaternari a la vall, cal destacar l'estudi i publicació del conjunt de materials de la Noguera, a uns 5 km en línia de la font de Cargol, atribuïbles a una cronologia de 150.000 anys en els inicis del plistocè superior (FREIXAS-MIR 1987).

També, i en aquella vessant esquerra del Riudebitlles, s'ha confirmat la presència d'útils treballats per l'home en diferents llocs del terme de Sant Pere, en un dens poblament, alguns dels quals es troben implicats en les últimes fases del quaternari (FREIXAS 1994).

Cal dir, primer de tot, que la indústria lítica és molt abundant a tota la vall del Riudebitlles i que aquest fet comporta molt sovint, tan aquí com en altres llocs, el problema de l'ordenació dels materials

superficials, que per contaminació diacrònica no permeten una periodització clara.

Per aquest motiu calia cercar una associació significativa de materials que tingués en compte les tres variables que han condicionat l'elecció dels que són objecte d'aquest estudi: la formació geològica, la tècnica de talla i les alteracions produïdes en la indústria lítica. Tanmateix, sols s'ha tingut en compte un lot de materials molt concret, i que va aflorar a la superfície amb posterioritat a uns desmunts que varen fer-se a la vessant de la muntanya.

La formació que conté el material és un sol vermell de gruix variable amb crostes i conglomeracions en el sostre, i en la disposició del relleu actual s'observa, de dalt a baix, un sòl modern de color gris en superfície, crostes i conglomeracions, i per dessota les argiles vermelles amb indústria lítica, derrubis en les vessants i més avall barres de còdols.

2. EL CONJUNT TECNOLÒGIC UTILITZAT EN LA TALLA LÍTICA

Abans de fer una introducció als materials que constitueixen l'evidència del poblament a la font de Cargol caldria fer algunes consideracions.

La primera és que s'han tingut molt en compte les condicions de deposició en el terreny del lot de estris i el seu aflorament en superfície, deixant de banda una quantitat important de material lític proper al talús de la font, amb barreges evidents amb d'altres materials de superfície de tendència microlítica i de cronologia neolítica.

També a les zones de pas agrícola i en els camins s'han recollit ascles i restes de talla amb retrencaments produïts pel pas de vehicles i persones, i, per tant, en la mesura que havien resultat alterats per aquestes activitats no s'ha considerat la possibilitat d'analitzar-los.

Així i tot, i per les especials condicions a què estan sotmesos els estris de sílex en superfície, s'ha procurat, en l'anàlisi tecnològica, destriar, fonamentalment, en l'apartat de les peces amb denticulacions, les que presentaven dubtes morfològics.

2.1. Matèria primera

La matèria primera que va servir de suport per a la tasca de fabricació de l'utillatge lític és bàsicament la pedra de sílex que procedeix dels grans nòduls de conglomerats de la mateixa muntanya i també de les aportacions fluvials, com es confirma amb la seva presència a les barres de còdols subjacents.

Els nòduls o ronyons de sílex poden arribar a tenir diàmetres de 20 i 30 cm, i en diferents colors: gris, blanc, marró, violaci i vermell. En realitat, però, l'anàlisi de la talla ens ha fet veure que existeix un color que predomina, i que és el de color gris amb diferents graus de duresa. La constància en l'elecció d'aquest tipus de sílex queda reflectida en el fet que representa més del 70% de tot el material recollit.

En la recerca per les rodalies de l'assentament s'ha pogut comprovar que aquesta varietat, la gris, és de les més freqüents i la que en proves de percussió ha demostrat tenir un recorregut d'exfoliació més llarg. És a dir, la que permet l'extracció d'ascles de més grans dimensions.

Els nòduls de sílex vermell i violaci, que destaquen per la seva compacitat i duresa, amb el desavantatge, però, de tenir un recorregut d'exfoliació molt més curt, quasi no tenen efectius dins del conjunt estudiat, i aquest fet ens fa pensar en l'elecció prèvia i condicionada a la qualitat del material.

També hi ha en l'assentament, una petita quantitat d'eines tallades en pedra calcària i que corresponen a morfologies primàries.

2.2. Tècnica de talla

Van recollir-se en el sòl vermell un total de 88 evidències lítiques de les quals se n'han tingut en compte 69, que són la base del present estudi, en distingir-se per les modificacions antròpiques que presenten: 1 percutor, 11 nuclis, 24 ascles i làmines en brut i 33 peces (*fig. 2*).

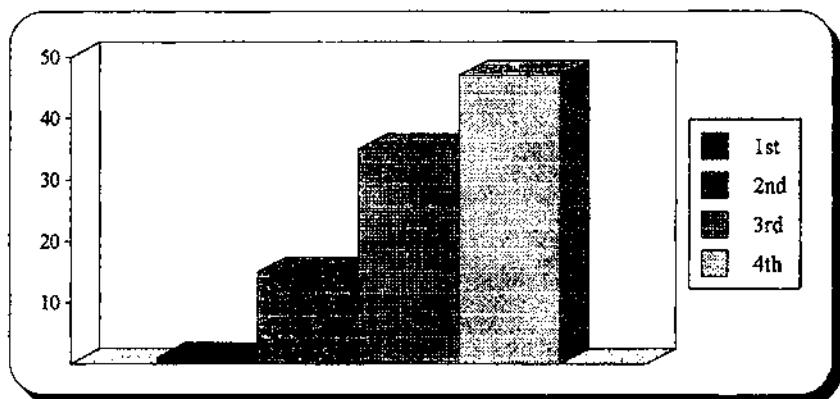

Fig. 2. Indústria lítica (representació en percentatges).
1: Percutor, 2: Nuclis, 3: Ascles i làmines, 4: Peces.

a) Els nuclis

Nou dels onze nuclis que formen part d'aquest conjunt han estat confeccionats amb la tècnica del tipus anomenat Levallois; també n'hi ha un d'escatat, un dels anomenats «epannele» i un altre del tipus «wictoria west» amb extraccions laterals simples (fig. 3).

Podríem qualificar de protolevallois 3 nuclis per a la consecució d'ascles, 2 dels anomenats «tortuga», 1 de puntes i el de «wictòria west».

b) Les ascles

Provinent del lot de sílex tenim 36 ascles i 3 làmines (15 de les quals han tingut retocs posteriors i, per tant, s'han comptabilitzat com a peces) i l'índex Levallois és del 28'9%. De les 15 transformades per retocs posteriors en peces, 14 són ascles i una làmina. Les dimensions de totes elles oscil·len entre els 20 i 87 mm de longitud i la mida mitjana és de 47'7 mm. L'amplada màxima és de 82 mm i la mínima de 16, amb una mitjana de 43'1 mm.

El gruix de les ascles varia entre 4 i 55 mm, amb una mitjana de 18 mm. Com es pot veure per les mides, es tracta d'extraccions força grans.

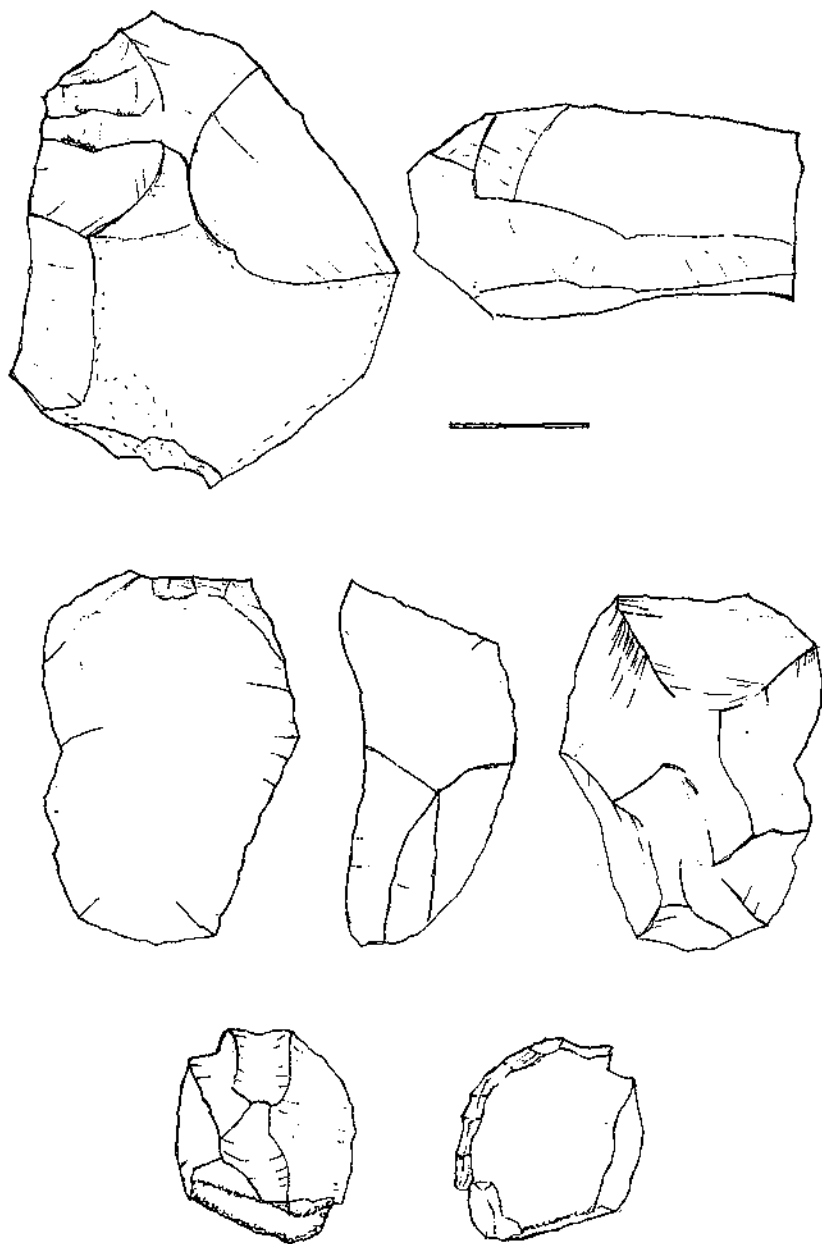

Fig. 3. Nuclis de talla Levallois, a baix un petit disc.

b-1 Anàlisi de la cara dorsal de les ascles

Dins del conjunt, i seguint analitzant la tècnica utilitzada en el desbastament de les ascles, les extraccions dorsals en nombre de 3 les tenim en 19, 13 més amb 2 extraccions, 4 amb 4 extraccions, 1 amb 1, 1 amb més de 4 i una que no en té cap.

L'orientació d'aquestes extraccions és majoritàriament, en 20 de les ascles, longitudinal, seguint l'eix del pla de percussió. També n'hi ha 6 de perifèriques, 5 de radials, 3 d'irregulars, 2 d'obliques, 1 de transversal i 1 d'anàrquica.

D'altra banda, només hi ha rastres del còrtex original del nòdul en 5 ascles (c) i 2 més que en tenen més d'un 40% (cc). En totes les altres 31, no n'hi ha. Pel que fa a la forma geomètrica que resulta del procés de talla a la cara dorsal, tenim 11 ascles en forma d'aresta, segueix la trapezoïdal amb 8, la triangular amb 6, la còncaua també amb 6, la sinuosa amb 4 i la convexa i piramidal amb 1 exemplar cada una.

b-2 Anàlisi de la cara ventral de les ascles

El bulb de percussió és bastant visible (bb) en 12, en d'altres 15 és evident (b), en 10 no s'ha pogut distingir i, finalment, en 2 és molt prominent (bbb) (fig. 4).

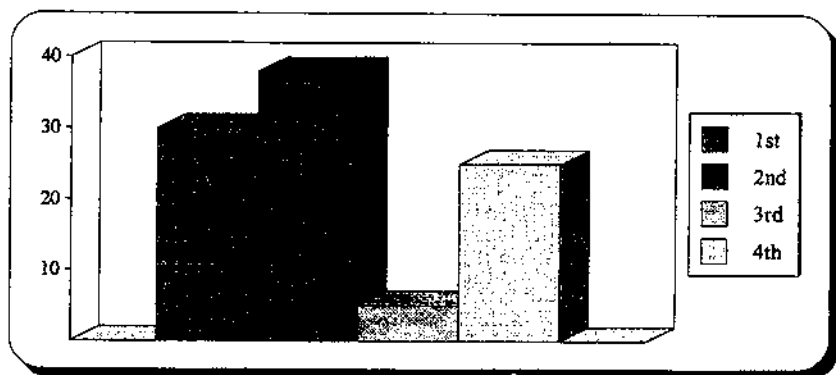

Fig. 4. Cara ventral, categoria dels bulbs de percussió (representació en percentatges).

1: bastant visible en 12 ex. 2: evident en 15 ex.

3: molt prominent en 2 ex. 4: no identificable en 10 ex.

No s'observa la presència de còrtex en cap de les ascles a la seva cara ventral.

Les seccions predominants en aquesta cara són la sinuosa i la convexa amb 13 exemplars cada una, 10 la tenen còncava i 3 plana.

Només puntualment s'observen extraccions en aquesta cara ventral en 4 ascles de les 24 que no han estat transformades en peces per retocs posteriors. Aquestes extraccions deixen les arestes aprimades.

b-3 Anàlisi del pla de percussió

Hi ha varietat en la forma que presenten. Predominen per un igual, amb 7 exemplars cada un, els llisos i els facetats, seguits dels convexos amb 6; de còncaus n'hi han 5, de diedres 4, de sinuosos 2 i 1 del tipus filiforme. En 7 de les ascles no s'ha pogut identificar (*fig. 5*).

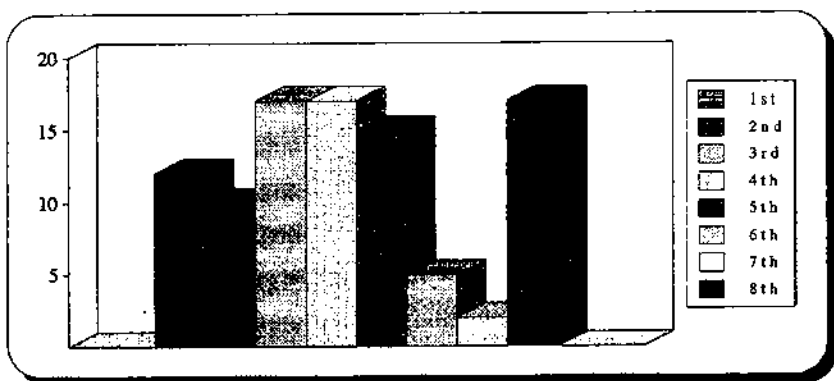

Fig. 5. Geometria del pla de percussió (representació en percentatges).

1: cc (5 ex.). 2: did (4 ex.). 3: Li. (7 ex.). 4: Fac (7 ex.).
5: cv (6 ex.). 6: Sinx (2 ex.). 7: Fil (1 ex.). 8: Inexistent.

La presència de còrtex en el pla de percussió és molt mins, però podem identificar-ne una part (c) en 1, i 1 altra que en té força (cc).

Els angles de talla són els següents. El primer lloc en nombre l'ocupen els que conformen un angle de 100°, amb 11, 10 ascles en tenen de 110°, 7 90°, 3 120° i un 80°. En altres 7 no s'ha pogut mesurar (*fig. 6*).

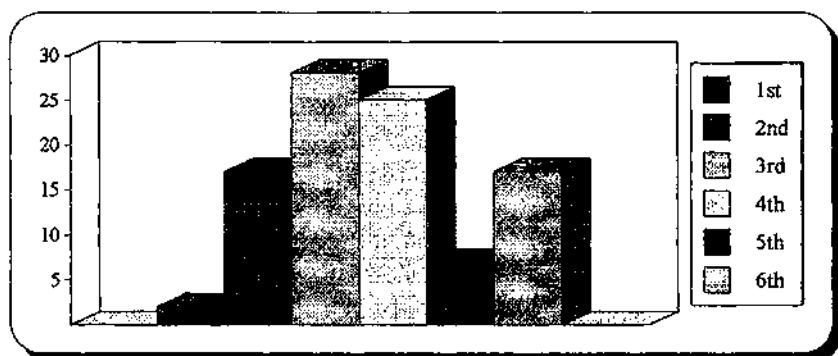

Fig. 6. Identificació dels angles de talla (representació en percentatges).

1: 80° (3 ex.). 2: 90° (7 ex.). 3: 100° (11 ex.).

4: 110° (10 ex.). 5: 120° (3 ex.). 6: Inexistent (7 ex.).

2.3. Alteracions produïdes en la indústria lítica pels efectes deposicionals

Com la majoria de materials que han estat sotmesos molt de temps a la influència dels agents atmosfèrics, als components químics del sòl i als diferents accidents produïts per l'activitat antròpica humana i la fauna, les peces de la font de Cargol han sofert alteracions i modificacions, l'anàlisi dels quals ajuda a conèixer els processos que els han afectat i, per tant, la història de l'assentament fins als nostres dies.

Com a alteracions més freqüents tenim en primer lloc les que es produeixen per trencament. Del total de 69 evidències lítiques s'han constatat alteracions per trencament en 12, equivalent a un 17'3%. Cal assenyalar que s'han considerat com a trencaments els que s'han pogut visualitzar a grans trets diferenciant-ne la morfologia de l'asclia o útil en aquells aspectes geomètrics que s'havien alterat i que havien produït uns efectes ben visibles.

Un altre tipus d'alteració a destacar és la produïda pels efectes del corrent de l'aigua i els moviments de localització soferts per algunes peces. A resultes d'aquests fenòmens en tenim 14 que presenten traces de rodaments i les típiques «arestes mortes» en sílex, que són un 20% del total.

La major part de materials presenten pàtines més o menys profundes. Concretament aquesta característica es dóna en 65 peces, essent només 4 les que no en tenen. Hi ha, doncs, una gran homogeneïtat. D'altra banda, s'ha de ressenyar que en 11 peces s'hi troben taques de ferro, que representen el 15% del total.

En darrer lloc cal destacar les concrecions, fenomen que es dóna quan els materials han estat molt de temps en contacte amb les argiles que els compactaven. En aquest assentament es tracta d'un fet que afecta 34 peces i ascles, el 48% del total. Les concrecions adherides en una gran part d'aquestes les identifica amb les terres vermelles abans esmentades. Moltes d'aquestes concrecions desapareixen en el procés de neteja previ a l'anàlisi tecnològica. S'ha procurat, però, deixar-ne rastres per a ulteriors investigacions.

2.4. Les peces. Anàlisi morfològic del material lític transformat

Si fins ara s'ha fet un resum de l'anàlisi tecnològica de la indústria treballada a partir de nòduls i ronyons, amb els nuclis i les ascles i làmines com a resultat d'aquest procés, en aquest apartat tractarem el tema del material transformat.

Tanmateix, a la font de Cargol hi ha un lot ben representatiu de peces treballades a partir del nòdul original, sigui tant en sílex com en alguns pocs exemplars tallats en calcària, i que representa el 56'2% del total d'útils, en una proporció que cal tenir present. Algunes d'aquestes peces s'apleguen en els Grups de Tipologia Analítica de G. Laplace (1972) i en la descripció següent s'esmenta si procedeixen de nòduls o fragments.

Del total de 33 peces transformades predominen els retocs simples, amb el grup de les rascadores, junt amb els uni i bifacials damunt de còdol, amb el mateix percentatge, seguits dels denticulats i les altres categories amb menys representació (*fig. 7*). Dins de les peces amb retoc simple hi ha un total de 8 rascadores.

Amb retoc marginal s'han comptabilitzat 3 exemplars, 2 damunt d'ascla per retocs minsos convergents i un altre sobre nòdul de sílex

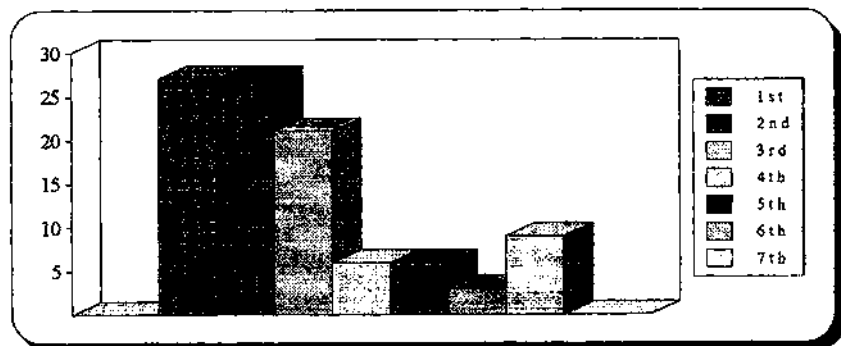

Fig. 7. Representació en percentatges de les peces.
 1: Rascadores. 2: Uni i bifacials damunt de còdol. 3: Denticulats.
 4: Gratadors. 5: Burins. 6: Escatats. 7: Puntes Levallois.

de considerables dimensions; 3 rascadores més són profundes laterals, 1 amb retoc escaleriforme recte i la de la fig. 8 còncava divergent.

Amb el retoc transversal a l'eix de la peça n'hi han 2, de les quals destaquem la de la fig. 9, amb retoc doble altern i treballada sobre fragment de sílex.

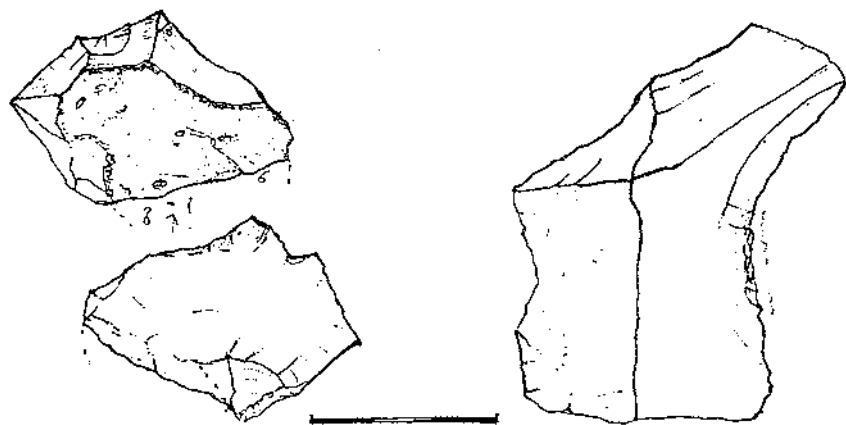

Fig. 8. Bec damunt de fragments i rascadora divergent.

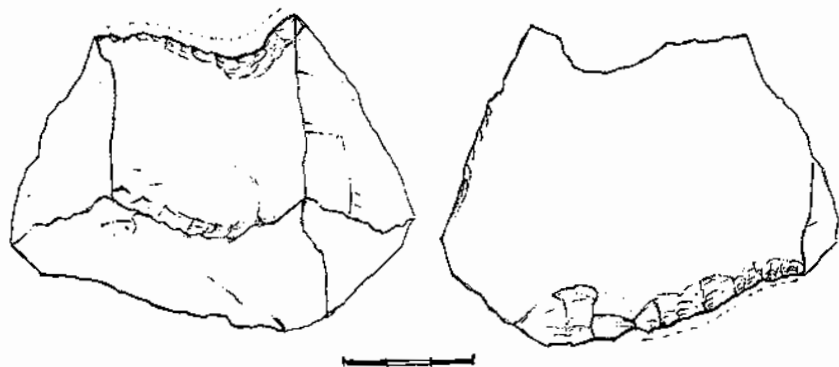

Fig. 9. Rascadora de retoc altern sobre fragment.

En el grup de les peces amb delineació simple denticulada tenim 3 rascadores, de les quals 2 són sobre còdol (*fig. 10*), amb una acomodació manual força interessant; tenen les típiques «arestes mortes» i concrecions vermelloses.

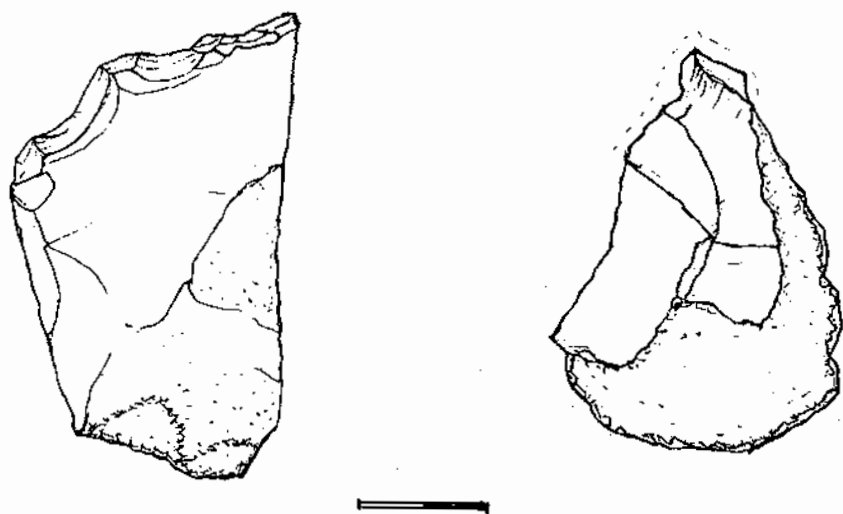

Fig. 10. Rascadores denticulades damunt de fragment i còdol.

Seguint amb els denticulats, es troben 3 espines o becs, una treballada sobre fragment (fig. 8) i que és una peça ben característica pel seu retoc, que deixa una punta ben afuada, una altra és espessa damunt de còdol i base de còrtex reservada. També hi ha 1 osca sobre fragment de sílex.

En el grup dels gratadors i hi ha 2 úniques peces, totes dues de grans dimensions. Una de frontal simple en ascla i una altra de morro

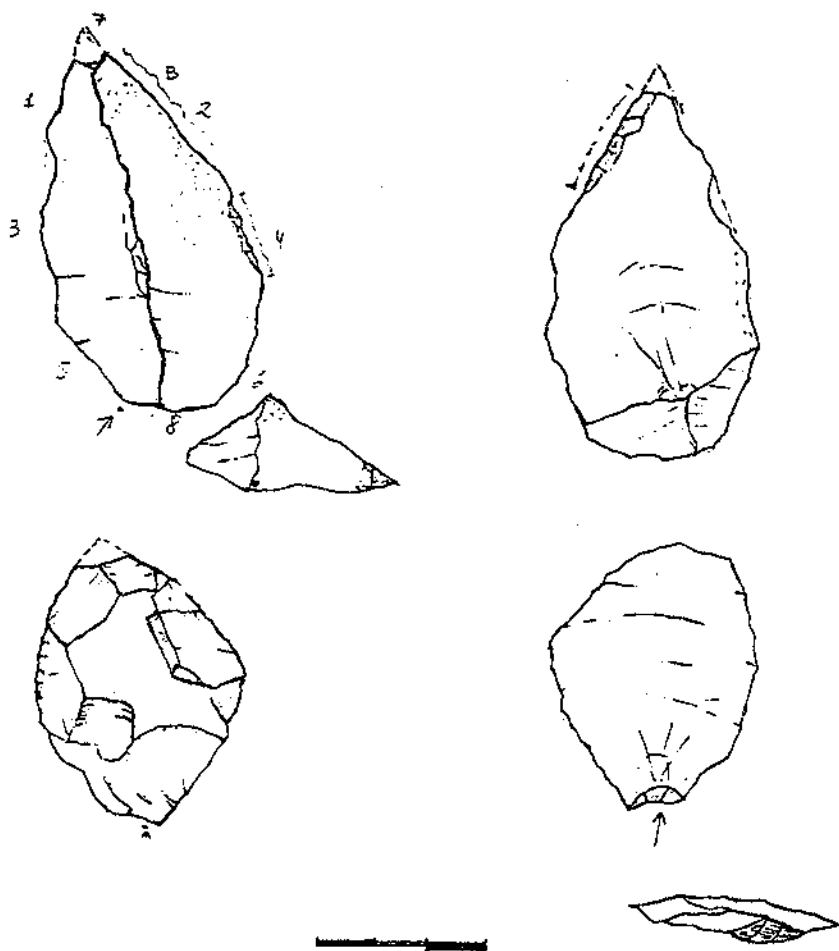

Fig.11. Puntetes Levallois.

carenat en ascla gruixuda. Són dels pocs útils sovint qualificats com a fòssils directors del paleolític superior, però les característiques dels quals no encaixen ni de bon tros amb la tipologia clàssica d'aquest període.

Els burins estan representats per 2 exemplars: un de cop sobre pla, en palet de sílex, i un altre per cops laterals sobre ascla.

A l'assentament també s'han recollit 2 peces retocades per contracop o escatat, una damunt de còdol i una altra sobre ascla, totes

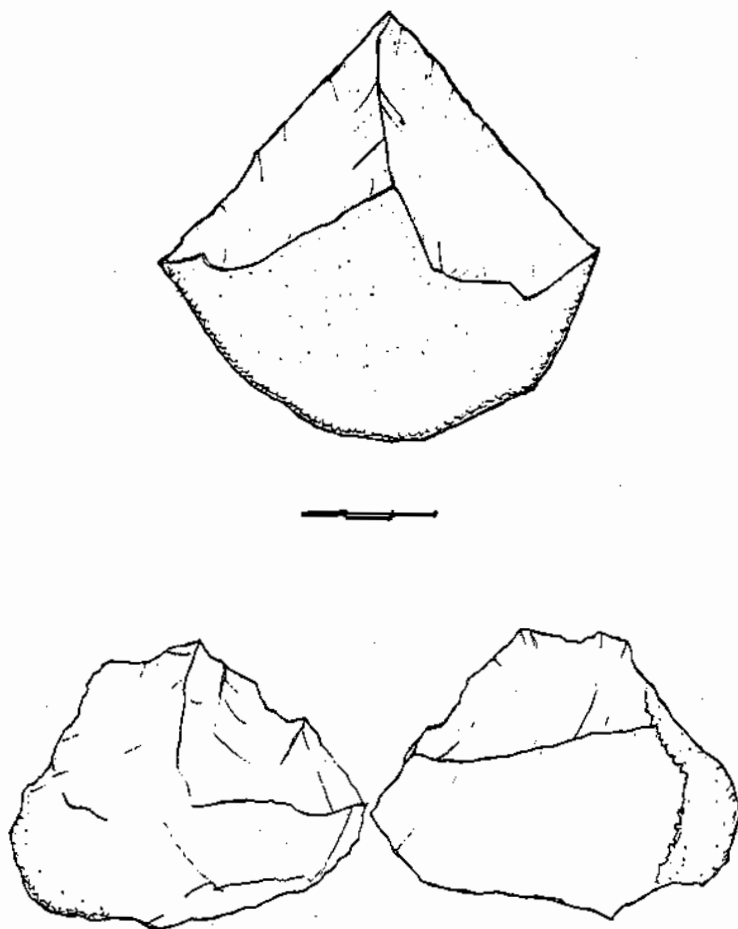

Fig. 12. Unifacial i bifacial damunt de còdol.

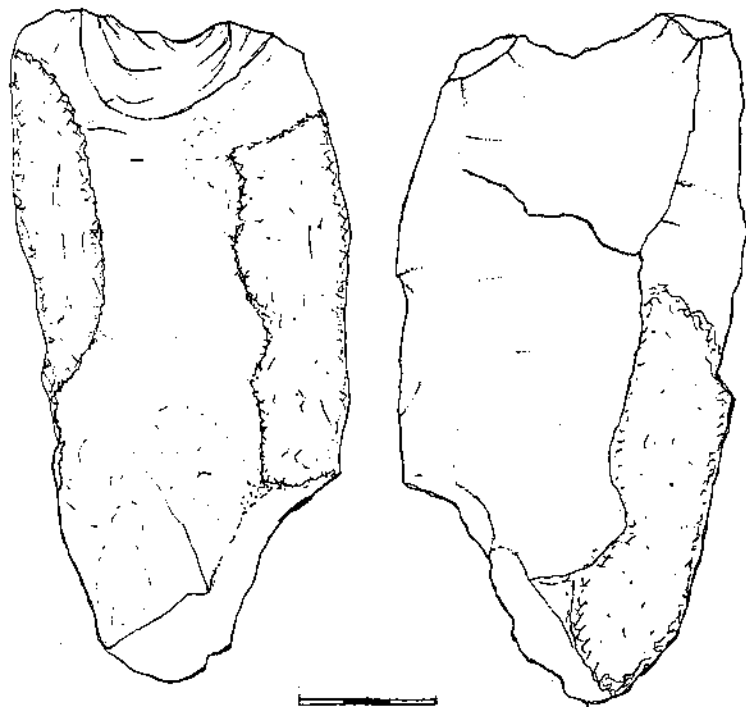

Fig. 13. Oscala damunt de còdol.

dues en sílex. Un folioli parcial com a rascadora de retoc pla representa aquest grup.

Són presents també a la font de Cargol 3 exemplars de puntes Levallois com a extraccions dels nuclis abans esmentats. Una és d'un ordre, lleugerament desviada del seu eix, amb retocs laterals simples (*fig. 11*) i que esbossa una forma premosteriana. N'hi ha una altra d'un ordre sense retoc i una de 2 ordres sense retoc.

En l'apartat d'utils sobre còdol, amb morfologies típiques del paleolític inferior, a F. C. tenim 3 unifacials sobre còdol, 1 en sílex i 2 en pedra calcària, 3 bifacials (xoopings), tots ells en sílex, i 1 bifacial parcial en ascla de considerable gruix i amb un bulb molt destacat (*bbb*) (*fig. 12*).

Finalment, i amb un sol exemplar però ben característic, hi ha un tallant sobre còdol amb osca distal de considerables dimensions, parcialment rodat, i té restes de concrecions vermelles (*fig. 13*).

3. CONSIDERACIONS I COMPARACIONS

Hi ha dos trets ben característics que defineixen els aspectes tècnics més rellevants de la indústria lítica de la font de Cargol. Són, per una banda, la utilització de la tècnica Levallois en el formatejat dels nuclis i l'evidència en les ascles dels estigmes típics d'aquesta, i per altra part l'important component d'eines elaborades damunt de còdols i fragments.

En l'apartat de la utilització de la talla Levallois, en les diverses fases, tenim en els nuclis de l'assentament un ventall ampli del procés, amb formes que són un esbós de plans de percussió laterals i parcials en els ronyons i que podem qualificar d'alguna manera de protolevallois per les limitacions que comporten.

Un exemple a destacar és el nucli tipus victoria west en què la talla es recolza en la finalitat d'aconseguir un únic pla de percussió lateral, un concepte gestual molt simple.

Tampoc no falten els nuclis més ben elaborats i el petit disc pla que és una bona mostra de l'aprofitament intensiu de les percussions radials. En les ascles i peces que tenen els estigmes d'aquesta talla, representen el 28'9%, i, a més a més, la presència de 3 puntes Levallois també incideix en aquest aspecte, tenint en compte que la d'un ordre retocada (*fig. 11*) ens apropa a geometries pròpies del mosterià, entenent aquesta qualificació com a concepte cultural i cronològic ben ampli.

En l'apartat d'eines elaborades damunt de còdol i fragment, és prou significatiu que en números globals s'hagi produït en el 56% del total d'aquestes (*fig. 14*) i que, fins i tot fent una valoració a la baixa i només considerant les peces uni i bifacials sobre còdol amb els escatats i el tallant, aquest apartat sol ja representaria el 27'2% i, per tant, igualat amb el nombre de les rascadores.

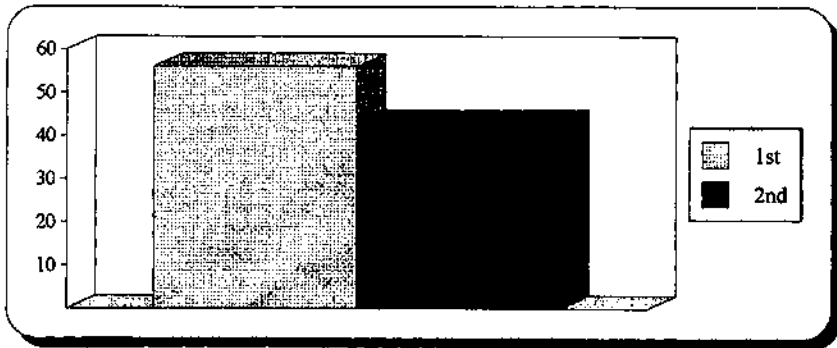

Fig. 14. 1: Útils damunt de còdol i fragment. 2: Útils damunt d'ascla i làmina (representació en percentatges).

Finalment, cal també esmentar la presència de retocs escalari-formes, transversals i laterals, i la bona elaboració en el treball de les denticulacions amb rascadores i becs molt acurats.

Ni els gratadors ni els burins no poden donar aquí indicis de talla paleolítica superior, ja que els esbossos geomètrics i la morfologia ens fan pensar en formes molt arcaiques. Només el gratador de morro carenat seria un digne precedent dels aurinyacians.

En fer una aproximació teòrica, comparant per proximitat els materials de la font de Cargol amb els de la Noguera (FREIXAS-MIR 1987), veiem molt clarament que no s'ajusten les variables dels grups tipològics més ben representats. A la Noguera, denticulats i osques representen més del 40% de les eines, i, per altra part, la cadena operativa no pot comparar-se, tant a l'hora d'escollir la matèria primera com en la fase posterior d'extracció de les ascles i les làmines.

Aquest fet ens fa pensar amb certa seguretat que les estades a Noguera i la font de Cargol són diacròniques i pertanyen a complexos tecnològics diferents. Geogràficament molt proper, l'Abric Romaní, a Capellades (CARBONELL 1985-1992); VAQUERO i SALA 1992-1993), ens mostra una estratigrafia completa amb indústries mosterianes del paleolític mig. De moment, però, l'excavació in extenso dels nivells superiors, en els quals la indústria lítica es compon, en gran part, de peces amb denticulacions, no permet cap comparació ni consideració

amb la cadena operativa corresponent a la font de Cargol. A la Catalunya meridional, sembla que de moment no tenim prou dades per a saber com es va realitzar l'evolució en el període final del paleolític inferior.

També Salvador Vilaseca, durant molts anys investigador de la prehistòria a les comarques de Tarragona, junt amb Ramon Capdevila (VILASECA-CAPDEVILA 1969), va publicar un recull d'eines de sílex de diferents assentaments del cap de Salou. En l'inventari d'aquests assentaments s'inclouen còdols tallats per una o dues cares, becs i denticulacions damunt de còdol, amb morfologies molt properes al material de la font de Cargol. Els autors de la publicació definien aquest material, seguint els esquemes d'aquella època, com a neolític llenguadocià i, per tant, assimilable al trobat en aquella regió de França. Malauradament no s'ha pogut continuar la investigació completa d'aquest material, però, tot i no anar acompanyat de la variable de talla Levallois, no podem deixar de pensar en alguna connexió cultural amb el nostre assentament.

També a les terrasses del riu de la Femosa, a Lleida, alguns dels materials ofereixen similituds amb els de la font de Cargol; en aquest cas, però, la presència dels típics bifacials fa pensar que pertanyen a cronologies anteriors.

A una escala regional més gran, Henry de Lumley (1971) ens descriu en la seva tesi doctoral l'evolució i associació en les tecnologies lítiques del wurm 1, 80-90.000 anys B.P., d'elements arcaics del paleolític inferior i el desenvolupament de la talla Levallois en les primeres cultures considerades mosterianes. Tanmateix, de les cultures de nòduls tallats de la cova de Lazaret (Alps Marítims, França), en sortiria un model tecnològic que, amb posteriors modificacions, a la fi del riss wurm i al wurm 1, té continuïtat en els nivells de Madonna del Arma (Liguria Italiana) i posteriorment a la cova de Mollet, a Girona.

En aquest jaciments el ventall d'estris lítics és el següent; una part important d'útils sobre còdol i fragment, abundància de rascadores, denticulats, i encara que en principi la talla Levallois no hi és present, Lazaret, posteriorment s'hi va incorporant. En l'evolució d'aquests complexos tecnològics no hi són presents els útils bifacials.

Com es descriu en el jaciment de Mollet (RIPOLL-LUMLEY 1965), no hi falten puntes d'estil Levallois, rascadores, denticulacions i becs, tot

el material condicionat per la matèria prima utilitzada, en molta part quars i quarsita. L'índex laminar és molt baix (2'5%), i tot i el seu caràcter de jaciment no hi falten els nuclis disc de tipus mosterià. Els autors de l'estudi donaven per fet que el jaciment era del wurm 1.

A les excavacions realitzades en els anys següents (CANAL i COROMINES 1972) i amb els materials que varen recuperar-se, junt amb la valoració de la molt rica fauna que l'acompanyava, es van modificar els paràmetres cronològics de Mollet 1, donant-se per descomptada una major antiguitat del jaciment. Sembla certa l'ocupació humana a l'etapa del riss-wurm, és a dir, 120-130.000 anys B.P. (CANAL-CARBONELL, 1989).

A Serinyà (Girona) cal esmentar un dels jaciments més ben estudiats per als nivells mosterians més antics; és el de l'Arbreda. En el nivell 40, s'hi troba indústria lítica, en la qual sobresurten els estris sobre nòdul i fragment, rascadores abundants i denticulats, amb la presència de talla Levallois. La datació per anàlisi de diferents components orgànics d'un nivell subjacent ha donat dades que oscil·len dels 80 a 85.000 anys abans d'ara.

Finalment, és obligat esmentar el treball del prehistoriador francès Le Tensorer (1981), que, en un recull i estudi dels jaciments de la regió de L'Agenais, trenca amb els esquemes clàssics de la prehistòria d'aquell país, i deixant de banda algunes idees prefixades i compartimentades, intenta resoldre els interrogants d'alguns jaciments en els quals no s'havia posat tota l'atenció. Le Tensorer ens interessa quan defineix la indústria del nivell 6 inferior de La Pronquière. Diu que bàsicament és molt arcaica, que pot ésser successora del clactonià típic, sense bifaços, amb un important percentatge de rascadores seguides dels denticulats, i que té una gran part de talla en còdols amb extraccions uni i bifacials (33%), i força útils damunt de palets i fragments; la talla Levallois hi és present i va augmentant en els nivells superiors. Fa una comparació amb d'altres jaciments estudiats per F. Basile (1976). A la regió de Gard, on aquest prehistoriador identifica un mosterià amb denticulats, ric en rascadores i útils damunt de còdol i que cronològicament situa a la fi de l'interglaciari del riss-wurm o a començaments del wurm 1.

Ja s'esmenta que és una variable de talla que és impossible de definir en el conjunt de les anomenades per F. Bordes. Tanmateix, i

podria ser agosarat dir-ho, el fet de concretar aquesta línia tecnològica ja seria prou interessant per a no deixar de banda una part important de troballes que semblaven no seguir uns models clàssics, segurament massa tancats en ells mateixos.

Finalment, d'aquesta manera i amb aquest recull de dades hem intentat encabir en un espai més ampli les fonts de l'espectre lític de l'assentament de la font de Cargol.

4. CONCLUSIONS

El poblament a les vessants de la font de Cargol, que es concreta en els útils de pedra que van tallar els homes i les dones en aquelles dates llunyanes, i que hem analitzat, potser des d'un punt de vista excessivament tècnic però obligat, ens fa pensar que l'economia de recol·lecció i caça, vital per a la seva supervivència, es fa palesa en els útils que varen servir-los per a aquestes tasques i els indicis que ens proporcionen els situen en aquestes contrades en temps del wurm 1, en dates que més o menys oscil·larien de 70 a 90.000 anys abans d'ara.

BIBLIOGRAFIA

- ARRELS. Grup de Recerques de Sant Pere de Riudebitlles: «Prehistòria del Penedès. Recerca en el Puig Cúgul». Sant Sadurni/Sant Pere/Torrelavit, *El Cep*, núm. 42, VIII- 1982.
- BORDES, F.: Typologie du Paleolithique Ancien et Moyen. Burdeaux, *Publications de l'Institut de Prehistoire de L'Université de Burdeaux*, 1968, núm. 1 Delmar.
- CANAL, J.; CARBONELL, E.: *Catalunya Paleolítica*. Girona, Patronat Francesc Eiximenis, 1989. 443 pàgs.
- FREIXAS, A.: «El poblament antic de Sant Pere de Riudebitlles». *Programa F.M.*, Ajuntament de Sant Pere, agost 1994.
- FREIXAS, A.; MIR, A.: «El jaciment paleolític de la Noguera a Sant Quintí de Mediona». Ait Penedès, Girona, *Cypsela*, 1987 núm. 6.
- MIR, A.: «La fauna de la cueva Mollet 1 en Serinyà. Campañas de excavación 1947-1972». IV Reunión del G.T. C. 1979.

- MIR, A.: «La indústria lítica de la Cova del Gegant». Sitges. *Speleon*. 1975.
- L. A. U. T.: «Abric Romaní, Level H.A Synchronous interpretation of an occupation of hunters and gatherers in the Upper Pleistocene». Igualada, *Estrat* núm. 6. 1993.
- LE TENSORER J.M.: «Le Paléolithique de L'Agenais», C.N.R.S. Paris, 1981. *Cahiers du Quaternaire*, núm. 3.
- LUMLEY, E.: «Le Paléolithique Inferieur et Moyen du Midi Mediterranéen dans son cadre Geologique», C.N.R.S. Paris, 1971. *Gallia Prehistorique*, V^e suplement.
- RIPOLL, E.; LUMLEY, E.: «El Paleolítico medio en Cataluña». *Ampurias*. Barcelona. 1965, núm. 26-27.
- SOLER, N.; MAROTO, J.: «L'estratigrafia de la cova de L'Arbreda». Serinyà. Girona, *Cypsela*, 1987. núm. 6.
- TIXIER, J.; INIZAN, M^o L.; ROCHE, H.: *Préhistoire de la pierre taillée. I. Terminologie et Technologie*. Paris, Cercle de Recherches et d'Etudes Préhistoriques. 1980.
- VAQUERO, M.: «Abric Romaní: Processos de canvi tecnològic al voltant del 40.000 BP. Continuïtat o ruptura». Igualada. *Estrat* núm. 5, 1992.
- VILASECA, S.; CAPDEVILA, R.: *Las estaciones prehistóricas del Pla del Maset, Cap de Salou*. Instituto de Estudios Tarraconenses, Centro Comarcal de Reus. 1968.